

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № 1003/14.09.2017 г. на ректора на ВСУ
„Черноризец Храбър“ за член на научното жури за защита на
дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“
на

д-р Акылтай Ахмеджанович Касимов
по професионално направление 3.6. Право, научна област „Социални, стопански и
правни науки“, докторска програма „Наказателен процес“ на тема:

„МЕРКИ ЗА ПРОЦЕСУАЛНА ПРИНУДА В НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС НА РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН: ПРОБЛЕМИ НА ТЕОРИЯТА И ПРАКТИКАТА”

1. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в **обем 373 страници** и включва съдържание, увод, изложение, заключение и списък на ползваните източници, обособени в седем групи: нормативни актове; постановления на Конституционния съвет и на Върховния съд на Република Казахстан; заповеди и указания на Генералния прокурор на Република Казахстан; международноправни актове и законодателство на други държави; исторически документи; монографии, дисертации и автореферати; статии, научни публикации, учебна литература и практически материали. Съдържа **514 бележки под линия**. Библиографската справка включва **201 източници**, от които 197 на кирилица и 4 на латиница.

В **увода** е обоснована актуалността на темата на изследването, като специално е акцентирано върху неговата своевременност и теоретическа и практическа значимост, предвид протичащата реформа на наказателнопроцесуалното законодателство в Казахстан. Изложението е структурирано в четири глави, съдържанието в които е обособено в отделни параграфи. Всеки параграф завършва с авторовите изводи, формулирани в резултат на направения анализ на различните теоретични становища. **Глава първа** на дисертационния труд („Същност и форми на процесуалната принуда в наказателното съдопроизводство“) включва седем параграфа, в които след изясняването на

понятието, същността и класификацията на мерките за процесуална принуда, е акцентирано върху значението на процесуалната принуда като средство за осигуряване на спазването на процесуалната форма и са анализирани в дълбочина въпросите относно съотношението между мерките за процесуална принуда и действията по разследване, както и теоретичните виждания в различните исторически периоди относно най-тежката мярка за неотклонение, свързана с ограничаване на свободата (обозначавана в разгледаните от автора становища с понятията „арест“, „задържане под стража“, „предварителен арест“ и др.). Направен е сравнителноправен анализ на мерките за процесуална принуда и на процесуалните гаранции в процедурата по тяхното вземане в Казахстан и България. Специално внимание е отделено на правната уредба на ареста, съотв. задържането под стража в страните от англо-американската и от романо-германската наказателнопроцесуални системи. **Глава втора** на дисертационния труд съдържа исторически анализ на мерките за процесуална принуда, уредбата на които е проследена в казахското обичайно право, в Устава за углавното съдопроизводство от 1864 г., в първите декрети на Съветската власт, в НПК на РСФСР от 1922 г. и в редакцията на НПК от 1923 г., в Основите на углавното съдопроизводство на СССР и Съюзните републики от 1924 г., в Основите на углавното съдопроизводство на СССР и Съюзните републики от 1958 г., в НПК на Казахската ССР от 1959 г. Специално внимание е отделено на правната уредба на ареста в различните исторически периоди. След съпоставителен анализ на изразените в теорията становища, в края на всеки параграф авторът обосновава своите изводи. **Глава трета** от дисертационния труд е посветена на нормативната уредба на мерките за процесуална принуда и специално на ареста по НПК на Република Казахстан от 1997 г. Проследени са дискусиите, свързани с възлагането на компетентността по определяне на мярката арест в досъдебното производство на съда или на прокурора. Анализирани са постановленията на Конституционния съвет и на Върховния съд относно най-тежката мярка за неотклонение по НПК на Република Казахстан от 1997 г., както и актовете на Генералния прокурор относно прилагането ѝ в досъдебното производство. Анализирани са статистическите данни относно вземането на мярката, обобщени са проблемите, които се забелязват в съдебната

практика при прилагането на правната уредба (обособени в три групи: материалноправни, организационни и наказателнопроцесуални) и са предложени начини за тяхното решаване. **Глава четвърта** от дисертационния труд е посветена на актуалните проблеми относно мерките за процесуална принуда, свързани с ограничаване на конституционното право на неприкосновеност на личността и на начините за тяхното решаване. Анализирани са международните стандарти за законността на задържането и минималните права на задържаните лица, както и съответствието на националната уредба в Република Казахстан с нормите и принципите на международноправната уредба. След идентифициране на проблемите, свързани с мярката за неотклонение задържане под стража, в резултат на задълбочения анализ на теорията, законодателството и съдебната практика и на историческия и сравнителноправния анализ, е обоснована необходимостта от прилагане на комплексен, системен подход при тяхното решаване. Предложени са пет основни ориентира, които да допринесат както за решаването на отделни частни проблеми, така и за усъвършенстването като цяло на правната уредба на задържането под стража: (1) конституционните основи и принципи на наказателния процес в областта на ограничаване на правата на човека и личната свобода; (2) института на съдия следовател; (3) етапите в процедурата за вземане на мярката задържане под стража; (4) прокурорския надзор при прилагането на мярката; (5) редът за: продължаване на срока на мярката, отмяна, изменение и обжалване/протестиране на решението за вземане на мярката. В **заключението** са изведени основните изводи от реализираното изследване, в резултат на които са формулирани предложенията на автора за решаване на набелязаните проблеми, свързани с процесуалната форма относно мерките за процесуална принуда.

2. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Предвид необходимостта от намиране на точен баланс между правата на отделната личност, спрямо която се обосновава обвинение в извършено престъпление, и интересите на обществото от ефективна превенция на престъпността, извън съмнение е актуалността на темата за мерките за

процесуална принуда както от научна, така и от практическа гледна точка. Това предопределя значението на анализите в дисертационния труд за развитието на науката, на законодателството и на правораздавателната практика.

Могат да бъдат споделени изведените от автора приносни моменти: систематизирани и анализирани са отделните виждания за мерките за процесуална принуда, вкл. в отделните исторически периоди; изяснено е значението на отделни понятия, свързани с темата на изследването; мерките за процесуална принуда в наказателния процес на Република Казахстан са разгледани през призмата на необходимостта от спазване на правата и основните свободи на човека; обосновани са границите на упражняването на конституционните права и на реализирането на конституционните правомощия на компетентните в наказателния процес държавни органи; предложено е собственото виждане на автора относно редица процесуални институти, свързани с мерките за неотклонение. Наред с така очертаните от автора насоки, в които се откриват приноси от значение за науката и практиката, могат да бъдат посочени и редица конкретни резултати: въз основа на обстоен анализ на становищата в теорията и практиката са очертани и групирани проблемите, свързани с определянето на най-тежката мярка за неотклонение, като в първата група (от материалноправен характер) са включени съществуващата несъразмерност на наказанията в НК на Казахстан и необоснованото определяне от органите по наказателното преследване на по-тежка квалификация на деянието или квалифициране на деянието по няколко престъпни състава, във втората група (проблеми от организационен характер) са включени липсата на специализация в съдебните органи, законовата празнота да се определи конкретно лице, натоварено с осигуряване явяването на защитника в съдебно заседание и недостатъчната компетентност на защитника, а в третата група (процесуалноправни проблеми) е акцентирано върху законовата компетентност на съда относно изследване на материалите по делото и относно самостоятелно определяне на друга мярка за неотклонение при отказ да вземе най-тежката (като в тази насока са съпоставени различните виждания в теорията), наличието на обвинителен уклон на съда при разглеждането на въпроса за вземане на най-тежката мярка за неотклонение (макар и по мое мнение да е спорно дали този

проблем следва да се отнесе към групата на процесуалноправните или към организационните и по-конкретно квалификацията и специализацията на съда); добре аргументиран е изводът, че на досъдебното производство съдът следва да се произнесе не относно доказаността на вината на заподозрения или обвиняемия, а относно правилността на правната квалификация; изложени са нови аргументи в подкрепа на становището, че при произнасянето си по искането за вземане на най-тежката мярка за неотклонение съдът не следва самостоятелно да взема друга мярка; анализирани са международноправните актове, относими към уреждането на легитимността на задържането, в резултат на което авторът дава своя дефиниция на понятието и т.н.

Ползвана е значителна по обем научна литература, като отделните становища в теорията са аналитично разгледани. Анализирани са статистическите данни относно задържането на заподозрени и обвиняеми в Казахстан и на редица места изводите са онагледени и подкрепени с конкретни примери от практиката. Прилагането в дисертационния труд на исторически, сравнителноправен и нормативен анализ е важна предпоставка за всеобхватно изследване на проблемите в тяхната цялост и за възможност за обосноваване на конкретни решения и само по себе си има приносен характер. Детайлният анализ има за резултат обогатяване на съществуващите знания и предопределя полезността на дисертационния труд за юридическото образование, правната наука, практикуващите юристи и държавните органи от законодателната, изпълнителната и съдебната власт. Новост за науката представляват авторските дефиниции на редица понятия, свързани с темата на дисертацията и обосноваването на неговите предложения за законодателни промени.

3. Критични бележки, препоръки и въпроси

Подробното разглеждане на някои въпроси, свързани с темата на дисертационния труд, но стоящи извън нея, действително изяснява извеждането на определени изводи на автора, но отклонява вниманието към други въпроси, които сами по себе си са достатъчно значими, за да бъдат тема на отделна дисертация – например частта за принципите на наказателния процес (с. 115 – 128), за насоките на развитие на наказателнопроцесуалното законодателство и

наказателната политика след възстановяването на суверенитета на Република Казахстан (в § 1 на Глава трета), за правомощията на генералния прокурор (в § 4 на Глава трета) и др. Някои от предложенията и становищата на автора се нуждаят от допълнителни аргументи, например предложението за намаляване на максимално допустимия според българския НПК срок за задържане под стража в досъдебната фаза на процеса; изразеното на с. 332 становище, че не следва да се включват в компетентността на съдията следовател правомощия по решаване на въпроса за признаване на доказателства за недопустими, по допускане на доказателства по искане на защитника или повереника и по провеждане на предварително изслушване и др. Направените бележки имат за цел да подпомогнат по-нататъшната научна дейност на автора и не поставят под съмнение постигнатите от него научни резултати.

4. Заключение

В заключение, представеният за защита дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България – съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката, поради което давам положително становище и предлагам на научното жури да присъди на д-р Акълтай Ахмеджанович Касимов научната степен „доктор на науките“.

Член на научното жури:

доц. д-р Екатерина Салкова